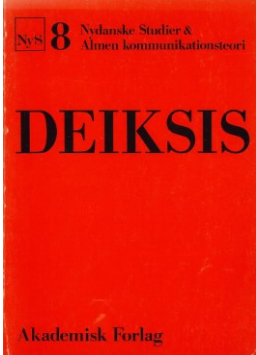

Titel:	Om administrationen af ordet i samtaler	
Forfatter:	Peter Harms Larsen	
Kilde:	<i>NyS – Nydanske Sprogstudier</i> 8, 1975, s. 66-80	
Udgivet af:	NyS i samarbejde med Dansk Sprognævn	
URL:	www.nys.dk	

© NyS og artiklens forfatter

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre NyS-numre (NyS 1-36) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Peter Harms Larsen

OM ADMINISTRATIONEN
AF ORDET I SAMTALER

1. Den barberede samtale

Følgende tekst er en så vidt muligt ordret afskrift af en del af et bånd-optaget fjernsynsinterview:

- A: - (...) Arbejder du, øh, hvad skal jeg sige, full-time som urmager?
- B: - Ja, ja, jeg har selv forretning.
- A: - Ja.
- B: - Ja.
- (pause)
- A: - Øhm,
- B: - Ja.
- B: - (ler) A: - du er jo ret berømt, /øh/, hvordan ligger dine honorarer, hvis vi nu sætter en skala på hundrede procent?
- B: - På hundrede procent?
- A: - Ja.
- B: - I forhold /til/
- B: - Ja. A: - Det er, du er jo i en branche hvor, /hvor/ honorarerne går meget /op/ og ned, ikke?
- B: - Ja.
- A: - Vi siger hundrede procent er toppen.
- B: - Er /toppen? /
- A: - Hvor ligger du så på skalaen?
- B: - Årh, ja, men altså, i øh, forhold til de hundrede procent, altså, som man tjener herhjemme, ikke, så, /så/ ligger jeg vel på en femoghalvfjerds-firs procent,
- A: - Ja.
- B: - vil jeg tro.
- A: - Øhm, jeg vil godt snakke lidt med dig om (...) ¹

Hvis man sammenligner en sådan båndafskrift med avisinterviews, så ser man at der er en række træk der er med i båndafskriften, men som er næsten totalt fraværende i avisinterviewene. Disse træk er bl. a.:

lange pauser,
brugen af "øh",
"ikke" og "vel" indskudt i den talendes talestrøm,
parternes talen i munden på hinanden,
selvrettelser, d. v. s. dette at den talende holder op midt i en sætning, og derefter begynder forfra, evt. med andre ord,
uægte stammen, d. v. s. dette at den talende repeterer småord to eller flere gange inden han fortsætter,
"ja", "nej", "nå", "mm", "hm" indskudt af den lyttende i eller under den andens talestrøm.

Forsøger man efter hukommelsen at skrive en kort samtale ned som man lige har hørt eller selv deltaget i, og sammenligner med en båndafskrift af samtalen, så viser det sig at det er de samme træk man glemmer. Og sætter man en utrænnet person til at skrive samtaler af fra bånd, så viser det sig at det også er disse træk der i stor udstrækning overhøres og derfor ikke kommer med.

Hvis man anmoder et almindeligt fjernsynspublikum om at gennemse nogle fjernsynsinterviews med det formål at give en kritik bagefter, så er der fire punkter der gang på gang bliver fremhævet som noget negativt: 1) at interviewerens nikker eller siger "ja" mens offeret taler, 2) at offeret i sine svar indfletter "ikke", 3) at begge parter hele tiden siger "øh", og 4) at interviewerens afbryder offeret. Mens denne kritik udtales og påhøres, vil de selvsamme træk forekomme hos dette publikum, uden at nogen lægger mærke til det.

Det er ganske almindelig praksis i radioen at klippe "øh"-er, pauser, "ikke"-er, ufuldendte sætninger, og uægte stammen ud af båndoptagne interviews og samtaler inden de udsendes. Det sker med den begrundelse at det ikke lyder pænt. Og med samme begrundelse lærer man på talerkurser at lade være med at sige "øh".

Fælles for alle de nævnte tilfælde er, at en række verbale og non-verbale træk i samtaler ønskes eller bliver bortbarberet, og at de der gør det eller ønsker det, står uden for samtalen, i en slags observatør-

position. Set fra denne position er disse træk åbenbart både unødvendige og generende, og det der bliver tilbage efter barberingen, er noget der minder om skriftsprog, en idealiseret, "kontekstfri", mere "logisk", mere "konfliktfri" version af samtalen. Til gengæld er tilstedeværelsen af disse træk åbenbart absolut nødvendig for deltagerne i samtalen mens den foregår, men deltagerne er sig ikke bevidst at de er der.

2. Gennem trængsler til stjernerne

I sin iøvrigt glimrende artikel: "The Study of Language in its Social Context"², gør Labov opmærksom på den afgørende betydning begrebet fælles viden ("shared knowledge") har for formuleringen af diskursregler. Han konstaterer at visse typer påstande i samtaler kan (evt. skal) efterfølges af et "yes" eller "no" af den anden:

- A: - She never helps at home
 B: - Yes.
- A: - She told you what we are interested in.
 B: - Yes.
- A: - You live on 115th St.
 B: - No. I live on 116th.

Andre påstande derimod tillader ikke et efterfølgende "yes" eller "no":

- A: - I don't like the way you said that.
 B: - *Yes.
- A: - I feel hot today.
 B: - *No.

Labovs synspunkt er nu det, at i de første sekvenser høres påstandene som et spørgsmål: "Er det sandt at...", i kraft af at de gælder B-fænomener ("B-events") d. v. s. viden som B har men A mangler; i de andre sekvenser er det ikke muligt at høre påstandene som spørgsmål, fordi de gælder A-fænomener ("A-events"), d. v. s. viden som A har men B mangler. Derfor er det korrekt at besvare de første påstande med "yes" eller "no", men ukorrekt at gøre det ved de sidste påstande.

Der er ingen tvivl om at Labovs skelnen mellem A-fænomener, B-fænomener, og AB-fænomener (fælles viden), er af fundamental betydning for formuleringen af diskursregler³, og man kan uden videre lave tilsvarende overbevisende eksempler på dansk:

- A: - Hun hjælper ofte sin mor.
 B: - Ja.
 A: - Du bor på Frederiksborgvej.
 B: - Nej, på Haraldsborgvej.
 A: - Jeg føler mig glad i dag.
 B: - *Ja.
 A: - Jeg kan ikke huske hvordan jeg kommer derhen.
 B: - *Nej.

Denne skelnen kan også vises at være relevant hvis man vil formulere regler for hvornår et spørgende "ikke" eller "vel" kan hægtes bag på en påstand:

- A: - Hun hjælper ikke hjemme, vel?
 A: - Du bor på Frederiksborgvej, ikke?
 A: - *Jeg føler mig glad i dag, ikke?
 A: - *Jeg kan ikke huske hvordan jeg kommer derhen, vel?

"Ikke" og "vel" kan kun hægtes bag på påstanden hvis den gælder et B-fænomen.

Så vidt, så godt. Problemet er imidlertid at stjerneformerne ikke holder når man går båndafskrifter af samtaler igennem. Man kan nemt finde eksempler på påstande om A-fænomener som efterfølges af "ikke" / "vel", eller som besvares med "ja" / "nej":

- A: - Og jeg synes simpelthen hun kvajer sig den ene gang efter den anden, ikke, altså, hun, hun er dum når hun siger; øh, for eksempel til et sekretærmøde, ikke,
 B: - Ja.
 A: - hvor hun kommer, kom, eller til sådan en, vores kaffemøde, ikke, så siger hun (uforståeligt) med at blive fyret, ikke, så, så: "Ja, det var jo lige ved", ikke, (...)

- A: - Sagen er den, at jeg ringer fordi at jeg godt vil sige op, ikke.
- B: - Ja.
- A: - Øh, jeg har, øhm, igennem et stykke tid nu haft kontakt med et kollektiv, hvor vi har snakket sammen om at jeg måske gerne ville flytte derhen.
- B: - Ja.
- (...)
- A: - Øhm, ja, altså, jeg ville godt flytte, altså, så hurtigt som muligt, det vil sige omkring den første, ikke, når hun flytter.
- B: - Ja, ja.
- A: - Men jeg kan selvfølgelig godt se jeres situation, ikke?
- B: - Ja ja.

Det er altså ikke blot menigmand som godt vil have barberet samtalen, også lingvisten må forvise de nævnte træk til stjernerne for at kunne lave en pæn diskursgrammatik.

3. Dig og mig og vi to...

For at forklare hvorfor de nævnte træk i samtaler helst fortrænges eller forvises til stjernerne når man står i observatørposition, må vi først se nærmere på hvad en samtale egentlig er.

En samtale kan foreløbig defineres som et mundtligt sprogligt handlingsforløb hvor mindst to personer, A og B, skiftes til henholdsvis at tale og lytte. Den der taler er talens "jeg", og den talen er beregnet for - den der antages at lytte, er talens "du". Skiftet i talen viser sig ved at "jeg" og "du" bytter referencer: A, der før var "jeg", er nu "du", og B, der før var "du", er nu "jeg". En måde at notere samtalens forløb på, ville altså være følgende:

- A = jeg/ B = du: - (tale/lytte)
- B = jeg/ A = du: - (tale/lytte)
- A = jeg/ B = du: - (tale/lytte)
- etc.

Nu er det ikke altid at samtaler forløber så smukt at så snart den ene taler, så lytter den anden, og omvendt. En samtale kan bryde sammen på to måder, dels ved at parterne taler i munden på hinanden, og dels ved at der opstår pinlig tavshed. Der må altså helst ikke opstå følgende situationer:

A = jeg/ B = jeg: - (tale/tale)

A = du/ B = du: - (lytte/lytte)

Enhver samtale har altså et ordstyrerproblem, og det spørgsmål der rejser sig, er hvordan parterne sikrer at de ikke på samme tid tager ordet eller giver ordet; med andre ord, at de ikke begge på samme tid er talens "jeg" eller talens "du".

Lad os gå ud fra at situationen i samtalen på et givet tidspunkt er den at A taler og B lytter. Hvis A nu ønsker at bevare ordet, bliver det et problem for ham om B stadig vil blive i lytteposition, d. v. s. om det også i næste øjeblik gælder at B = du. Og hvis B faktisk ønsker at tage ordet, bliver det et problem for ham om A vil fortsætte med at tale, d. v. s. om det også i næste øjeblik gælder at A = jeg.

Betingelsen for at B skal kunne blive ved med at lytte, er at det han allerede har hørt, har været forståeligt; d. v. s. for at kunne blive ved med at være talens "du" og lade være med at tage ordet, må han have fundet mening i A's ord. Betingelsen for at A skal kunne fortsætte med at tale, er at han stadig har noget at sige; d. v. s. for at kunne vedblive at være talens "jeg" og undlade at give ordet fra sig, må han stadig have mening at udtrykke med sine ord.

Problemet er at viden om, hvorvidt disse to betingelser er opfyldt, ikke er fælles. Kun B ved om den første betingelse er opfyldt, og kun A ved om den sidste er det. Og så længe denne separate vidensfordeling foreligger, er der risiko for at samtalen bryder sammen. Begge parter må derfor have et så at sige stående spørgsmål til den anden, og begge må kunne besvare den andens stående spørgsmål - mens samtalen foregår.

4. Er du med?

Når B jævnlige indskyder små "ja"-er, "nej"-er, og "nå"-er under A's talestrøm, så kan det ses som bekræftende svar på A's stående spørgsmål.

B meddeler dermed at det A netop har sagt har været meningsfuldt, sammenhængende, forståeligt - at han har gjort A's ord til sine og stadig "er med". Disse udtryk har altså betydningen: Jeg er (endnu) talens "du". Ofte følger disse indskud umiddelbart efter at A i sin egen tale har indskudt et "ikke" eller "vel", og det er rimeligt at antage at A dermed giver udtryk for sit stående spørgsmål: Er du (endnu) talens "du"? Skematisk kan disse to former for udtryks sammenhæng og placering i talen, fremstilles således:

A: - Bla bla bla, ikke,

B: - Ja.

A: - bla bla bla.

Nu indskyder B ofte "ja", "nej", og "nå" uden at A umiddelbart før har udtalt et "ikke" eller "vel". I de tilfælde viser det sig imidlertid at der som regel kommer et kort ophold i A's talestrøm lige inden, og at A i denne pause ser hen på B; altså skematisk:

A: - Bla bla bla, (ser hen på B), ⁴

B: - Ja.

A: - bla bla bla.

Dette at A afbryder sin talestrøm og ser hen på B, kan åbenbart også ses som udtryk for A's stående spørgsmål: Er du (endnu) talens "du"? Forudsætningen for at A kan spørge på den måde, er at B under A's tale ser på A og derfor kan se A se hen på sig.

Også B's svar kan være udtalt, idet han ofte blot nikker:

A: - Bla bla bla, (ser hen på B),

B: - (nikker)

A: - bla bla bla

Og forudsætningen for at B kan svare på den måde, er netop at A spørger ved at se hen på B og derfor kan se A nikke.

Mens A taler må han altså selv se væk fra B og B må se på A. Det betyder at A, idet han afbryder sin talestrøm for at stille sit spørgsmål, indtager B's hidtidige position, og at B med sit svar, indtager A's. For at få at vide om B endnu er talens "du", må A selv ophøre med at være talens "jeg" og give B ordet. I stedet for blot at svare "ja" og straks give ordet tilbage til A, kan B så benytte sig af chancen hvor A er i lytteposition, til selv at tage ordet og begynde at tale:

- A: - Bla bla bla, ikke,
 B: - Ja, men bla bla bla.

I praksis forsøger A at sikre sig mod det ved at gøre sin pause og sit henkastede blik på B så kort som muligt, og som regel vil han have genoptaget sin talestrøm inden B får sagt "ja"; d. v. s. B's svar til normalt være forsinket i forhold til det ophold i A's talestrøm som det skulle indskydes i. Hvis A faktisk ønsker at afgive ordet fordi han ikke har mere at sige, kan han gøre det ved at bevare sit blik på B og dermed udtrykke at han fra nu af er talens "du". Hvis B så ikke ønsker at tage ordet, kan det udvikle sig til en "erklæringskrig" med pinlig tavshed, hvor begge parter ser hinanden i øjnene og med mellemrum udtaler et "ja" (se afskriften af interviewet i indledningen).

5. Jeg mangler ord

Indtil nu har vi set, hvorledes A med passende mellemrum må afbryde sin talestrøm for at få at vide om B har fundet mening i hans ord. Der kan imidlertid også være en anden grund til at A må afbryde sin talestrøm selv om han stadig har noget at sige, nemlig hvis han ikke umiddelbart kan finde ord til sin mening og derfor må bruge tid på at lede efter dem. For at sikre at B ikke tager ordet i sådan en pause, har A brug for et udtryk med betydningen: Jeg er (stadig) talens "jeg". Et sådant udtryk er det indskudte "øh". Med det meddeler A at han ikke afgiver ordet selv om han for øjeblikket er holdt op med at tale.

På samme måde som B's "ja"-er, "nej"-er, og "nå"-er under A's talestrøm kan ses som et bekræftende svar på A's stående spørgsmål, på samme måde kan "øh" ses som A's svar på B's stående spørgsmål: Er du (stadig) talens "jeg"?, et spørgsmål som kommer til udtryk ved at B vedvarende ser på A mens A taler, og som aktualiseres så snart A holder op med at tale. Skematisk kan forholdet anskueliggøres således:

- A: - Bla bla bla,
 B: - (ser på A).
 A: - øh, bla bla bla.

En anden måde for A at meddele at han leder efter ord i en pause, er at vende blikket bort eller holde det borte fra B, og dermed markere at han stadig er i taleposition selv om han ikke siger noget:

- A: - Bla bla bla,
 B: - (ser på A).
 A: - (ser væk fra B), bla bla bla.

Endelig kan A meddele at han stadig er talens "jeg" ved at repetere et ord han netop har udtalt indtil han har fundet de ord han manglede. Gennem en sådan talen på stedet (uægte stammen), undgår han at holde en pause i talestrømmen (se eksempler i båndafskrifterne tidligere).

Når A giver ordet til B ved at holde op med at tale og se vedvarende på ham, vil B ofte selv have svært ved straks at finde ord for det han har at sige. I så fald kan han bruge "øh" til at starte med, og dermed meddele A at han har overtaget ordet selv om han endnu ikke taler:

- A: A: - Bla bla bla, (ser på B).
 B: - Øh, bla bla bla.

Hvis B ønsker ordet mens A taler, kan han indskyde et "øh" i en af pauserne i A's talestrøm, og dermed forsøge at få A til at give ordet fra sig:

- A: - Bla bla bla
 B: - Øh,
 A: - (ser hen på B)
 B: - bla bla bla

Ved at skyde et "øh" ind i pausen, sætter B sig i A's position og tvinger A over i B's. I praksis er det selvfølgelig slet ikke altid det lykkes, specielt ikke hvis A i forvejen selv har blokeret sin pause med et "øh".

På grundlag af de hidtidige skematiseringer, skulle vi nu hypotetisk kunne formulere, hvad der må være foregået under den føromtalte problematiske interviewsekvens:

- B: - Ja, ja, jeg har selv forretning (ser hen på A).
 A: - Ja. (ser på B).
 B: - Ja. (ser på A).
 (pause, begge i lytteposition)
 A: - Øhm, (ser hen på B),
 B: - Ja. (ser på A).
 A: - du er jo ret berømt. (...)

6. Det er ikke mine ord

Vi har set at B kan meddele at han er talens "du" ved at indskyde en række småord under A's talestrøm. Men B har andre og stærkere måder at meddele dette på. Hvis A f. eks. holder pause for at lede efter ord, så kan B gætte på de ord som A står og mangler, og dermed ligefrem hjælpe A med at fortsætte sin talestrøm:

- A: - Bla bla bla, og så kunne jeg ikke rigtig, øh,
 B: - Komme videre?
 A: - komme videre, ja. Bla bla bla.

B tager nok ordet i pausen, men kun for at udtale A's ord for ham. Ved således udtrykkeligt at gøre A's ord til sine inden A selv har fået dem sagt, dokumenterer B i hvor høj grad han er indforstået med A's tale.

Omvendt kan B sikre sig at han har forstået A's tale ved at citere de ord han lige har hørt:

- A: - Bla bla bla, og så kunne jeg ikke rigtig komme videre.
 B: - Komme videre?
 A: - Ja. Bla bla bla.

B meddeler at det er disse ord han indtil nu har gjort til sine, at det er den tale han har været "du" for. Og A bekræfter at det også er den tale han har været "jeg" for.

Også A kan spørge om B er talens "du" på andre og stærkere måder end ved at indskyde "ikke"/"vel" i sin talestrøm. Hvis B i forvejen har ytret tvivl om det meningsfulde i A's tale, eller hvis A af andre grunde har mistanke om at B vil have svært ved at kapere den, så kan A forsøge at få sine ord til at trænge ind ved i og omkring dem at indskyde udtryk som:

- Bla bla bla, ser du.
- Forstår du, bla bla bla.
- Bla bla bla, kan du nok forstå.
- Se, bla bla bla.
- Hør nu her: bla bla bla.

Disse udtryk er ikke blot spørgsmål, men egentlige opfordringer til B om at anstrenge sig for at være talens "du".

Hvis B nu faktisk ikke "forstår", "kan se", "kan høre" det som A har sagt, så må B, i stedet for blot at sige ja og amen, tage ordet og f. eks. sige:

- Hva'beha'r?
- Hvad siger du?
- Det forstår jeg ikke rigtig.
- Det kan jeg ikke se.
- Jeg er ikke rigtig med.

Herved meddeler B at der ikke har været noget "du" til A's hidtidige tale, at han altså ikke har været i stand til at gøre A's ord til sine. Derigennem er A forhindret i blot at fortsætte sin talestrøm; han har nok fået ordet tilbage, men kun på den betingelse at han begynder forfra, evt. med andre ord.

Også selv om B faktisk har været talens "du", kan han, så at sige på skrømt, afvise at have gjort A's ord til sine, og dermed få A til at understrege sine ord og slå dem fast en ekstra gang eller to.

- A: - Bla bla bla, ser du.
- B: - Det siger du ikke.
- A: - Jo, vel gør jeg så.
- B: - Der kan man alligevel bare se.
- A: - Ja, ikke.
- B: - Jo.
- A: - Og bla bla bla.

Andre udtryk fra B som:

- Har man hørt magen?
- Det var pokkers.
- Er det virkelig sandt?
- Ser man det.
- Det må jeg nok sige.

har alle den samme funktion: at få A til at stoppe sin talestrøm og give sine hidtidige ord eftertryk inden han går videre.

Det er ikke bare B der kan få A til at stoppe op og begynde forfra, evt. med andre ord, A kan også gøre det på eget initiativ. I stedet for

at holde pause for at få tid til at finde de rigtige ord, kan han begynde med de første, de bedste ord der falder ham ind; når han så senere har fundet ud af om det var de rigtige ord han startede med, kan han evt. rette sig selv ved at begynde forfra med andre og bedre ord. Herved slår han så at sige en streg over det allerede udtalte, og meddeler at det i virkeligheden ikke var hans ord, at han ikke rigtig var "jeg" for dette stykke tale. Typiske selvrettelsesformularer er:

- Bla bla bla, det vil sige, bla bla bla.
- Bla bla bla, jeg mener, bla bla bla.
- Bla bla bla, med andre ord, bla bla bla.

For at understrege at der faktisk er en fornuftig mening, en "logik", bag talen, selv om det altså ikke fremgår af de nuværende usammenhængende ord, kan A indflette "altså" i og omkring sine selvrettelser (se eksempler i båndafskrifterne).

7. Det første og det sidste ord

Af det foregående fremgår det at en samtale ikke kan komme igang bare ved at A begynder at tale. A må fra starten vide om hans tale har et "du", og B må fra starten vide at A har noget at sige, at der er et "jeg" for den kommende tale. Derfor må en samtale ofte begynde med en påkaldelse-svar-sekvens hvorigennem det etableres som fælles viden at disse betingelser er opfyldt:

- A: - Du, B.
 B: - Ja.
 A: - Bla bla bla.
- A: - Hør lige her en gang.
 B: - Hvad er der?
 A: - Bla bla bla.

A meddeler at han har noget at sige og beder B om ordet. B meddeler at han er villig til at lytte og giver ordet til A.

Når betingelserne for at samtalen kan fortsætte, ikke mere er opfyldt, skal det også etableres som fælles viden. Hertil tjener særlige afslutningssekvenser, f. eks. sådan her:

- A: - Bla bla bla
 B: - Ja.
 A: - Jamen så siger vi det, ikke?
 B: - Jo, lad os det.
 A: - Ja, godt.
 B: - Godt. Og tak for det.
 A: - Ja, selv tak. Farvel.
 B: - Farvel.

Gennem den slags sekvenser besegler parterne i samtalen den forudgående udveksling af ord. Karakteristisk for beseglingssekvenser er, at replikkerne er ganske korte, og at de ord der udveksles er en slags ekkoer eller spejlbilleder af hinanden.

I kraft af replikkernes korthed, skifter ordet hurtigt, parterne giver det tilbage så snart de har fået det og sætter sig i lytteposition. Dermed dokumenteres det at ingen af dem har mere at sige til den anden, at de begge er udtømt og ikke har flere ord at være "jeg" for. I kraft af at det er næsten identiske ord de bruger når de er i taleposition, slås det fast som fælles viden at de begge har gjort alle den andens ord til sine, og at de derfor ikke har mere at indvende eller tilføje til det der allerede er sagt. De er ikke mere to "jeg"-er med den anden som "du", men et "vi" der nu er fælles om alle de ord der har skiftet frem og tilbage i løbet af samtalen.

8. Altså...

Vi har nu set hvorledes ordet i meget grove træk administreres under samtaler, og vi har set hvorledes eksistensen og brugen af et administrationsapparat er en nødvendig betingelse for at samtaler overhovedet kan foregå. Det skulle herefter være klart hvorfor man i observatørposition helst ser bort fra de træk i samtalen som udgør en væsentlig del af dette administrationsapparat. I observatørposition er det meningsløst hele tiden at få stillet det spørgsmål om man endnu er talens "du", for man hverken kan eller skal svare, og i virkeligheden er man det slet ikke. Og det er lige så meningsløst i pauserne at få at vide at den ene af samtaleparterne stadig er talens "jeg", for man er udelukket fra selv at tage ordet og gribe ind i samtalen. Set fra observatørpositionen er samtalen en færdig tekst, og den bør helst opføre sig som en sådan.

Når specielt Labov kan overse at hans stjerneformer kun holder hvis man skelner mellem "ja (jeg er med)", og "ja (det er sandt)", så kan det ses som udtryk for at man ved skrivebordet ingen problemer har med meningen i de samtaleeksempler eller -modeksempler man konstruerer. Meningen eller meningsløsheden er givet på forhånd, det er ikke noget der løbende skal forhandles om undervejs mens samtalen foregår.

Så siger vi det, ikke?

Noter:

- 1 Når personerne taler samtidigt, noteres det således:

A: - /Bla bla bla/
B: - Bla bla bla

Skråstregene sættes hos den der havde ordet umiddelbart inden den samtidige tale forekom, den stiplede linie hos den der afbryder. Hvis A bevarer ordet efter den samtidige tale, skrives B's replik ude i marginen.

- 2 I "Language and Social Context".
- 3 F.eks. er præsuppositioner for sproghandlinger, de antagelser den talende, A, gør sig om hvad der er AB-fænomener.
- 4 Denne og de følgende iagttagelser vedrørende det visuelle spørgsmål-svar-system, bekræftes af de empiriske undersøgelser der refereres i Adam Kendon: "Some Functions of Gaze-Direction in Social Interaction" (artikel i "Social Encounters").

Litteratur:

Michael Argyle (ed.): Social Encounters" (Penguin 1973)

Michael Argyle: "Social Interaction" (Methuen & Co. LTD. 1969)

Ray L. Birdwhistell: "Kinesics and Context" (Ballantine Books. 1970).

Per Aage Brandt: "Tegn, Sætning, Subjekt" (GMT, 1974).

Pier Paolo Giglioli (ed.): "Language and Social Context" (Penguin. 1972).

Peter Harms Larsen: "De ringer, vi kommer" (Borgen. 1975).

Peter Harms Larsen: "Papirer til "Samtalens Grammatik"" (Duplikat. 1974).

John Laver, Sandy Hutcheson (eds.): "Communication in Face to Face Interaction" (Penguin, 1972).

Harly Sonne: "Noter til analysen af psykosens tekst" (Duplikat. 1974).

David Sudnov (ed.): "Studies in Social Interaction" (The Free Press. 1972).

Roy Turner (ed.): "Ethnomethodology" (Penguin. 1974).